

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-5>

УДК 338

ВЛАСЕНКО Іван

Приватний вищий навчальний заклад Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва

<https://orcid.org/0000-0002-3909-1179>e-mail: vlaskenkoivol@gmail.com

МИХАЛЬЧИШИНА Лариса

Приватний вищий навчальний заклад Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва

<https://orcid.org/0000-0003-1459-0358>

ШЕВЧУК Володимир

Приватний вищий навчальний заклад Вінницький інститут конструювання одягу та підприємництва

<https://orcid.org/0009-0002-4456-7618>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В статті проаналізовано діяльність підприємств тимчасового розміщення й організації харчування, окреслено проблеми та перспективи розвитку галузі. Показана динаміка кількості колективних засобів розміщення в Україні у 2020-2023 роках. Окреслено основні труднощі та проблеми закладів готельного господарства з початком повномасштабного вторгнення. Показано розподіл колективних засобів розміщення (юридичні та фізичні особи) за регіонами України. Проаналізовано структуру колективних засобів розміщення в Україні у 2024 році. Показано, що туристична галузь країни відновлюється за рахунок внутрішнього туризму, тимчасово переміщених осіб та релокантів. Розглянуто перспективні напрямки розвитку готельного господарства в реаліях сьогодення. Важливим фактором успішної діяльності готелів є екологічна стійкість та відповідальність перед довкіллям. В цілому на перспективу слід працювати над наближенням стандартів готельного господарства до стандартів Європейського Союзу. Туристична галузь України продовжує відновлюватися, зокрема завдяки зростанню внутрішнього туризму та поступовому поверненню іноземних відвідувачів, включаючи урядові делегації, міжнародні компанії та волонтерські організації. Незважаючи на складну ситуацію, готельний бізнес в Україні адаптується до викликів сьогодення.

Ключові слова: туристична галузь, колективні заклади розміщення, готельне господарство, ринок гостинності

VLASENKO Ivan, MYKHALCHYSHYNA Larysa, SHEVCHUK Volodymyr

Private higher educational institution Vinnytsia Institute of Clothing Design and Entrepreneurship

PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE HOTEL INDUSTRY OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Tourism occupies a significant share in the structure of the economy of many countries of the world and is one of the largest export industries. The hotel business, given its social direction, is extremely sensitive to the military and political situation in the country. The war in Ukraine caused a number of negative processes in the functioning of the country's hotel industry and forced hotel enterprises to adapt to modern realities. The article analyzes the state of activity of temporary accommodation and catering enterprises, outlines problems and prospects for the development of the industry. The dynamics of the number of collective means of accommodation in Ukraine in 2020-2023 are shown. The main difficulties and problems in the operation of hotel establishments with the beginning of a full-scale invasion are outlined. Significant changes in the activities of temporary accommodation facilities in Ukraine are caused precisely by the war, threats of attacks and destruction of the energy sector, disruption of supply chains, etc. Since the beginning of the war, the number of not only foreign tourists, but also domestic ones has decreased sharply. Hotel enterprises reoriented themselves mainly to the domestic consumer. Enterprises in the occupied territories closed or were annexed. Institutions that are located far from the combat zone have successfully reoriented themselves to providing health services, serving women with children, and people with disabilities. That is why the geography of domestic tourism has also changed. The distribution of collective means of accommodation (legal entities and individuals) by region of Ukraine is shown. The structure of collective means of accommodation in Ukraine in 2024 was analyzed. It is shown that the Ukrainian hospitality market demonstrates resilience even in the most difficult times. The country's tourism industry is recovering at the expense of domestic tourism, temporarily displaced persons and resettlement. Prospective directions of development of the hotel industry in today's realities are considered. An important factor in the successful operation of hotels is environmental sustainability and responsibility towards the environment. One of the ways to increase the environmental sustainability of resort hotels is the transition to the use of renewable energy sources. In general, in the future, work should be done on bringing the standards of the hotel industry closer to the standards of the European Union. Ukraine's tourism industry continues to recover, in particular thanks to the growth of domestic tourism and the gradual return of foreign visitors, including government delegations, international companies and volunteer organizations. Despite the difficult situation, the hotel business in Ukraine is adapting to today's challenges.

Keywords: tourism industry, collective accommodation facilities, hotel industry, hospitality market

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Туризм займає вагомому частку в у структурі економіки багатьох держав. Ця сфера входить до найбільших експортних галузей. Готельний бізнес в усьому світі відчув суттєвий удар з початком пандемії ковід, яка у 2019 році призвела до суттєвого обмеження подорожей людей у всьому світі. Це суттєво вплинуло на розвиток багатьох галузей, що пов'язані з туристичною діяльністю і на економіку багатьох країн в цілому. Проте, особливо важка ситуація в економіці слалася в Україні з початком повномасштабного вторгнення рф.

Це пов'язано з окупацією частини території нашої країни, руйнуванням об'єктів інфраструктури, політичною та економічною нестабільністю загалом. В цей період для багатьох підприємств готельного господарства першочерговим завданням стає посилення гарантій фізичної безпеки для працівників та гостей закладів а також забезпечення безперерйного підтримання життєзабезпечення підприємств. Все це зумовило необхідність швидкої перебудови діяльності підприємств, які залишилися працювати. Саме тому розгляд проблем та перспектив розвитку підприємств готельного господарства в сучасних умовах є важливим та актуальним питанням, яке потребує подальшого дослідження.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем та перспектив розвитку готельного господарства в сучасних умовах присвячено ряд праць вітчизняних вчених. Так, в роботі Рогова Н. В., Рибаківа С. С. розглянуто проблеми та основні тенденції розвитку готельного бізнесу в Україні. Авторами обґрунтовано, що в сучасних умовах орієнтації на європейські стандарти ефективне функціонування готельного бізнесу в Україні є ключовим чинником, що визначає перспективи розвитку туристичної галузі, а також відіграє значну роль у пожезавленні соціально-економічного розвитку країни й окремих її регіонів [1]. В статті Бурачек, І., Горшкової, Л., Ярмолук, Д. дано опис стану готельного бізнесу під час пандемії та війни та запропоновано шляхи для відновлення сфери гостинності [2]. В праці Безручко Л., Білоус С., Філь М. розкрито основні негативні впливи війни на готельне господарство України [3]. В статті Баженової С., Пологовської Ю., Канцур І. розглянуто проблеми розвитку готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення [4]. Основна увага в роботі Самодай В., Рибальченко С., Орищенко Є. зосереджена на питаннях антикризового управління готельним підприємством в умовах війни [5]. В статті Моргулець, О. Б., Нищенко, охарактеризовано фактори, які впливають на діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу в умовах воєнного стану та наведено ймовірні шляхи послаблення їх впливу. Досліджено шляхи збереження та перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в умовах військового стану [6]. Дослідженню сучасного стану та визначенню перспектив функціонування індустрії туризму та гостинності України присвячено працю Стригуль Л., Александрова В., Жадан Т. [7]. Проте, зміни в готельному господарстві України в сучасних умовах характеризуються динамічністю. Саме тому, розгляд проблем та перспектив діяльності готельного господарства України в умовах війни залишається актуальним та потребує подальшого дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз стану діяльності підприємств тимчасового розміщування й організації харчування, окреслення проблем та перспектив розвитку галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Готельний бізнес як вагома частка туристичної індустрії є найбільш динамічним сектором економіки України.

З початком пандемії ковід протягом 2020-2022 років в сфері тимчасового розміщення та організації харчування кількість суб'єктів господарювання зменшилась з 71,8 до 57,7 тисяч одиниць. З цієї кількості у 2022 році 91,7 % складають фізичні особи-підприємці і лише 8,3% - підприємства. В цій сфері було зайнято 248,0 тис. осіб у 2020 році і 179,2 тис. осіб у 2022 році. Окрім того надавались робочі місця найманим працівникам - 182,6 осіб у 2020 році і 125,5- у 2022 році.

Загальна кількість колективних засобів розміщення в Україні, починаючи з 2013 року скорочується в середньому на 175 об'єктів гостинності в рік – до цього призвели анексія АР Крим, пандемія коронавірусу, вторгнення РФ, окупація Донецької, Луганської, Херсонської, Запорізької областей. Найбільші темпи скорочення в динаміці демонструють: туристичні бази, табори, кемпінги (-33,5%); пансіонати з лікуванням (-22,5%), оздоровчі заклади (-83,3%), санаторії-профілакторії (-85,5%), бальнео- та грязелікарні (-11,1%), бази та пансіонати відпочинку (-24,2%). Динаміка кількості колективних засобів розміщення в Україні протягом 2020-2023 років наведена на рисунку 1.

Сучасні умови вимагають від галузі тимчасового розміщування та організації харчування адаптивності та гнучкості.

Суттєві зміни в діяльності закладів тимчасового розміщування в Україні зумовлені саме війною, загрозами атак та руйнуванням енергетичного сектору, порушення ланцюгів постачання та ін. Саме тому, не перший план в діяльності закладів виходить необхідність забезпечення безпеки для персоналу та гостей закладу. З цієї метою створюються надійні укриття, проводиться навчання персоналу алгоритму дії у випадку загрози обстрілів а також надання першої домедичної допомоги у разі необхідності. Окрім того, персонал має володіти навичками психологічної підтримки. Слід також врахувати відтік кваліфікованого персоналу внаслідок виїзду або мобілізації.

Ще одним викликом для закладів тимчасового розміщування є регулярні відключення електроенергії. У зв'язку з цим зростає необхідність забезпечення автономними джерелами енергії. Для безперерйної роботи закладу та стабільного енергопостачання доводиться робити інвестиції у генератори та зарядні станції.

З початком війни різко скоротилась кількість не лише іноземних, а й внутрішніх туристів. Підприємства готельного господарства переорієнтувались переважно на вітчизняного споживача. Закрилися або були анексовані підприємств на окупованих територіях. Заклади, які розташовані у віддаленні від зони бойових дій успішно переорієнтувались на надання оздоровчих послуг, обслуговування жінок з дітьми, людей з інвалідністю. Саме тому змінилась і географія внутрішнього туризму. Основними туристичними напрямками стали Західна Україна, оздоровчі заклади Львівської, Закарпатської та Чернівецької областей. Так, за результатами 2023 року 13 регіонів України (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області) перевищили обсяг податкових надходжень від туризму довоєнного 2021 року [9].

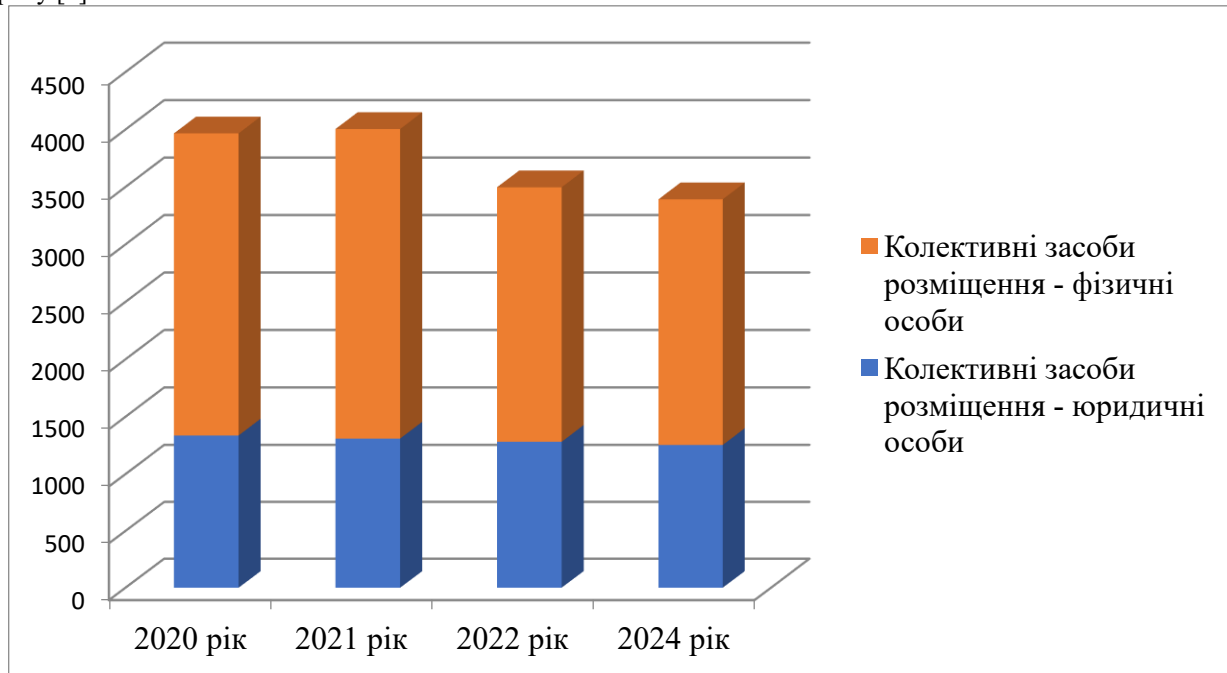

Рис. 1. Динаміка кількості колективних засобів розміщення в Україні, 2020-2023 роки, одиниць
Складено авторами на основі [8]

У середині 2024 року завантаженість номерного фонду в Україні стабілізувалася в діапазоні 34-38%, а в окремих популярних регіонах перевищує 60-70% (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області), що співставно із показниками провідних центрів туризму світу.

Колективні засоби розміщення по території України розподілені не рівномірно та мають виражену концентрацію в:

- регіонах морського дозвілля та літнього відпочинку на Чорному та Азовському морях: Одеська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська області;
- регіонах ділової, освітньої та виробничої активності: Київ, Дніпро, Харків;
- рекреаційних регіонах гірського туризму та відпочинку, спортивних лиж, реабілітаційно-лікувальних баз: Львівська, Івано-Франківська область (табл. 1).

Таблиця 1

**Розподіл колективних засобів розміщення (юридичні та фізичні особи)
за регіонами України у 2024 році**

Туристична спрямованість регіону	Кількість колективних засобів розміщення	
	одиниць	% від загальної кількості
регіони гірського туризму	611	15
регіони морського туризму	1399	34
регіони ділової активності	585	14
інші області	1520	37

Складено авторами на основі [8]

Якщо розглянути структуру колективних засобів розміщення, то видно, що найбільшу частку в ній займають готелі та пансіонати і бази відпочинку (табл. 2).

Український ринок гостинності демонструє стійкість навіть у найважчі часи. Туристична галузь країни відновлюється за рахунок внутрішнього туризму, тимчасово переміщених осіб та релокантів.

Вчасне реагування на виклики, адаптація до умов, що склалися, дозволяє готельним підприємствам успішно працювати навіть у цей складний час.

Таблиця 2

Структура колективних засобів розміщення в Україні у 2024 році

Колективні засоби розміщення	Кількість колективних засобів розміщення	
	одиниць	% від загальної кількості
готелі	1704	42
мотелі та хостели	173	4
турбази, табори, кемпінги	513	13
санаторії	169	4
дитячі санаторії	117	4
пансіонати з лікуванням, профілакторії, бальнеологічні, грязелікарні	76	2
пансіонати та бази відпочинку	1279	39

Складено авторами на основі [8]

Найбільш перспективними напрямками розвитку готельного господарства в реаліях сьогодення є:

- переорієнтація на території віддалені від ведення бойових дій (Західна Україна, Закарпаття);
- облаштування на території готелів бомбосховищ, джерел автономного живлення;
- спеціалізація закладів на надання послуг з реабілітації, оздоровлення, зняття стресу,

курортних та медичних послуг;

- орієнтація готелів на прийом сімей з дітьми для проживання на тривалий час;
- збільшення інклюзивності готелів; орієнтація на осіб з інвалідністю, таких, що користуються

взками та на протезах. У зв'язку з цим необхідно вести пошук нових форм обслуговування.

Слід врахувати, що сучасні туристи стають все більш вимогливими та поінформованими. Вони шукають унікальні та персоналізовані досвіди відпочинку, а також високий рівень сервісу. Туристи очікують, щоб курортні готелі пропонували широкий вибір розваг та активностей, таких як спа-процедури, фітнес-центри, ресторани з різноманітним меню, а також культурні та екскурсійні програми [10].

Важливим фактором стає також екологічна стійкість та відповідальність готелів перед довкіллям. Сучасні туристи все більше розуміють важливість збереження навколишнього середовища та прагнуть зробити вибір на користь екологічно чистих та стійких готелів, які впроваджують екологічні практики та демонструють свою відповідальність перед довкіллям. Екологічна стійкість курортних готелів включає такі аспекти, як:

- енергетична ефективність;
- управління відходами;
- водо збереження;
- використання відновлюваних джерел енергії;
- мінімізація негативного впливу на природне середовище.

Одним із способів підвищення екологічної стійкості курортних готелів є перехід на використання відновлюваних джерел енергії. Сонячна, вітрова та гідроенергія є прикладами таких джерел, які можуть бути використані для забезпечення енергії у готелях. Встановлення сонячних панелей на дахах готелів, використання енергії вітру та гідроенергії для живлення готельної інфраструктури дозволяє значно скоротити викиди вуглекислого газу та залежність від нафтопродуктів.

В цілому на перспективу слід працювати над наблизженням стандартів готельного господарства до стандартів Європейського Союзу.

Туристична галузь України продовжує відновлюватися, зокрема завдяки зростанню внутрішнього туризму та поступовому поверненню іноземних відвідувачів, включаючи урядові делегації, міжнародні компанії та волонтерські організації.

У першому кварталі 2024 року спостерігається зростання кількості платників податків на 19% за рік, а сума надходжень до держбюджету продовжує зростати [9].

Так, попри всі виклики, туристична галузь України демонструє дивовижну стійкість і перспективи для подальшого розвитку.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Готельний бізнес, враховуючи його соціальне спрямування, є надзвичайно чутливий до військово-політичної ситуації в країні. Війна в Україні спричинила низку негативних процесів у функціонуванні готельного господарства країни та змусила готельні підприємства адаптовуватись до сучасних реалій. Головною умовою успішного функціонування готельного бізнесу в сучасних умовах є безпека. Саме тому розвиток готельних підприємств можливий лише на територіях, віддалених від зони бойових дій. Окрім того, зважаючи на руйнування ворогом систем електропостачання важливою умовою є також забезпечення місць тимчасового проживання автономними системами енергозабезпечення. З огляду на зміну цільової аудиторії місць тимчасового розміщування, варто приділити увагу облаштуванню готелів з врахуванням потреб жінок з дітьми, осіб з інвалідністю. Курортні готелі мають бути гнучкими, інноваційними та екологічно стійкими, щоб задовольнити потреби та очікування сучасних туристів. Розвиток у цих напрямках дозволить курортним

готелям залишатися конкурентоспроможними та успішними у сучасній туристичній індустрії. Незважаючи на складну ситуацію, готельний бізнес в Україні адаптується до викликів сьогодення.

Література

1. Готельний бізнес в Україні: проблеми та основні тенденції розвитку Н. В. Михайлова, Н. В. Рогова, С. С. Рибаківа, *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2020. № 1 (97) с. 79-85.
2. Бурачек, І., Горшкова, Л., Ярмолук, Д. (2023). Проблеми та перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*, (58). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-23>
3. Безручко, Л., Білоус, С., & Філь, М. (2023). Готельне господарство України в умовах війни: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-43>
4. Баженова С., Пологовська Ю., Канцур І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1280>
5. Самодай В., Рибальченко С., Орищенко Є. Антикризове управління готельним підприємством в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1805>
6. Моргулець, О. Б., Нищенко, О. В. (2023). Готельно-ресторанний бізнес України у довоєнний, воєнний та післявоєнний період. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*, (8), 88-96. URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-12>
7. Стригуль Л., Александрова В., Жадан Т. Дослідження сучасного стану та визначення перспектив функціонування індустрії туризму та гостинності України. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»* (економічні науки). 2022. № 4. С. 54–58. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/274404> (дата звернення 01.09.2024).
8. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 05.09.2023).
9. Аналіз готельного ринку України у 2024 році URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/analiz-gotel'nogo-rinku-ukraini-u-2024-roci>
10. Розвиток курортних готелів: нові напрямки та можливості для залучення туристів) URL: <https://hotel-solution.com.ua/news/resort-development-new-destinations-and-opportunities-to-attract-tourists>

References

1. Hotel'nyy biznes v Ukraini: problemy ta osnovni tendentsiyi rozvytku N. V. Mykhaylova, N. V. Rohova, S. S. Rybakova, *Naukovyy visnyk Poltav's'koho universytetu ekonomiky i torhivli*. 2020. № 1 (97) s. 79-85.
2. Burachek, I., Horshkova, L., Yarmolyuk, D. (2023). Problemy ta perspektyvy rozvytku hotel'noho biznesu v Ukraini. *Ekonomika ta suspil'stvo*, (58). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-23>
3. Bezruchko, L., Bilous, S., & Fil', M. (2023). Hotel'ne hospodarstvo Ukrainy v umovakh viyny: suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomika ta suspil'stvo*, (47). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-43>
4. Bazhenova S., Polohov's'ka YU., Kantsur I. Rozvytok hotel'no-restorannoho biznesu v umovakh s'ohodennya. *Ekonomika ta suspil'stvo*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1280>
5. Samoday V., Rybal'chenko S., Oryshchenko YE. Antykryzove upravlinnya hotel'nym pidpryyemstvom v umovakh viyny. *Ekonomika ta suspil'stvo*. 2022. № 44. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1805>
6. Morhulets', O. B., Nyshenko, O. V. (2023). Hotel'no-restorannyi biznes Ukrainy u dovoyennyi, voyennyi ta pisl'yavoyennyi period. *Industriya turizmu i hostynnosti v Tsentral'niy ta Skhidniy Yevropi*, (8), 88-96. URL: <https://doi.org/10.32782/tourismhospcee-8-12>
7. Stryhul' L., Aleksandrova V., Zhadan T. Doslidzhennya suchasnoho stanu ta vyznachennya perspektiv funktsionuvannya indusriyi turyzmu ta hostynnosti Ukrainy. *Visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu «Kharkivs'kyi politekhnichnyi instytut»* (ekonomichni nauky). 2022. № 4. S. 54–58. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/274404> (data zvernennya 01.09.2024).
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (data zvernennya 05.09.2023).
9. Analiz hotel'noho rynku Ukrainy u 2024 rotsi URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/investments/analiz-gotel'nogo-rinku-ukraini-u-2024-roci>
10. Rozvytok kurortnykh hoteliv: novi napryamky ta mozhlyvosti dlya zaluchennya turystiv) URL: <https://hotel-solution.com.ua/news/resort-development-new-destinations-and-opportunities-to-attract-tourists>